

ארכיון המדינה

ט"ו סיון תש"ף
07 יוני 2020

לכבוד
מר ליאור יבנה

שלום וברכה,

הנדון: **מכתבכם מיום 31 במאי 2020 בדבר דרישתי להשבת חומר ארכיוני ממלכתי לידי המדינה**

קיבלתי את מכתבכם וקראתיו בעיון רב. אני מודה לכם על הדברים, שניכר כי הם בנפשכם.

ברשותכם, אתחיל מהסוף: "חומר ארכיוני" כפי שאתם מפרטים במכתבכם: פוליטי, מפלגתי, אישי והתיישבותי - איננו חומר ארכיוני ממלכתי, ועל כן דרישתי אינה חלה עליו. חומר ארכיוני ממלכתי - כפי שציינתי במכתב למנהלי הארכיונים - הוא "**חומר ארכיוני של מוסדות מדינה ורשויות מקומיות...**", שלגביו קובע החוק שיפקד בארכיון המדינה:

בהגדרות החוק נכתב, כי חומר ארכיוני הוא "**כל כתב על גבי נייר או על גבי חומר אחר וכל תרשים, דיאגרמה, מפה, ציור, תו, תיק, תצלום סרט תקליט וכיוצא באלה - (1) המצויים ברשותו של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית, להוציא חומר שאין לו ערך של מקור...**

ולגבי חובת הפקדה בארכיון המדינה נקבע בסעיף 4, כי "**בגנזך יופקד כל חומר ארכיוני של מוסדות ממלכתיים שקדמו להקמת מדינת ישראל, וכל חומר ארכיוני של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית שנפסק קיומם ואין מוסד אחר יורש את מקומם, וכל חומר אחר של מוסד ממוסדות המדינה או של רשות מקומית שאינו צריך שימוש עוד ושלא ניתן לבערו לפי התקנות, או שאין בדעתם של המוסד או של הרשות המקומית לבערו אף שניתן לבערו לפי התקנות**".

בס' 113 של חוק העונשין ישנן אמירות ברורות לגבי איסור החזקת ידיעות סודיות ללא סמכות והעברתן לידי מי שאין לו סמכות לקבלן, וכן מפורטים עונשי המאסר בגין עבירות אלו, אך את זאת לא אצטט כאן. לא התכוונתי להלך אימים במכתבי למנהלי הארכיונים באזכור הנ"ל, אלא לוודא שכולנו מבינים את המצב המשפטי בו אנו נמצאים, זאת משום שחומר ארכיוני ממלכתי פעמים רבות מכיל מידע מסווג, ומשום שאני יודעת שחומר כזה **אכן** מצוי בארכיונים השונים.

במכתבכם מידע נכון למדי, למשל אחוז החומרים הזמינים לעיון (15.5%, ולא 12% כפי שכתבתם), העובדה כי לאורך עשרות שנים המפקידים לא מימשו את סמכותם לבדוק את החומר ולחשוף אותו לעיון הציבור, כמות התיקים שלא נחשפו למרות שחלפה תק' החיסיון שלהם (כ-770 אלף), סגירת

ארכיון המדינה

אולם הקריאה כמעט לחלוטין והחלפתו במתן שירות דיגיטלי, חובת בדיקת צנזורה של חומר מסווג והמתנה ממושכת.

לצד זאת, יש בו מידע לא מדויק ואף שגוי. מלאכת החשיפה של חומר ארכיוני ממלכתי מוטלת בתקנות אך ורק על מפקיד החומר: "חשיפה - שחרור מהגבלה של חומר מוגבל, לאחר בדיקתו", "בדיקה – בחינת חומר ארכיוני מוגבל בידי המפקיד או מי שהוא הסמיך לכך, כדי לאפשר את עיון הקהל בו".

מכתבה של יועמ"ש הארכיון מיום 12.8.2018 התייחס לחומר ארכיוני פרטי המופקד בארכיונים הציבוריים, ולא לחומר ארכיוני ממלכתי אשר הגיע אליו שלא כדין ואשר מקומו בארכיון המדינה. כדי לחדד זאת אף כתבה היועמ"ש בס' 7 במכתב: "עוד אוסיף ואומר כי ככל שבידי ארכיון ציבורי חומר ארכיוני ממלכתי הרי שעליו להיות מופקד בארכיון המדינה בהתאם להוראות סעיף 4(א) לחוק הארכיונים. מעיון ברשימה שצורפה למכתבך, עולה כי חלק מהחומרים המצוינים בה הם לכאורה ממלכתיים".

זאת ועוד, המתנה ממושכת כפי שציינתם במכתבכם לקבלת חומר מארכיון המדינה עלולה להתארך מאד, אולם רק במקרים שבהם הועברו התיקים לחשיפת גורם מפקיד. משך החשיפה על ידי עובדי ארכיון המדינה עומד במוצא על 100 ימים. זהו עדיין זמן ממושך שעליו למצוא דרכים לצמצום, אולם ארוכים ככל שיהיו הם עדיין רחוקים משנת המתנה.

לפני כ-3 שנים הסמיכו 15 משרדי ממשלה את ארכיון המדינה לחשוף במקומם את החומר שהפקידו בארכיון. מאז חשפו עובדי הארכיון כ-70 אלף תיקים. אינני מתנאה בנתון זה, אלא רק מציינת אותו כעובדה וכהוכחה ליכולת העבודה שלנו.

במכתבכם אתם מבקשים ממני להבין את מצוקת הפונים לארכיון המדינה, שנגרמת בשל זמני המתנה ממושכים, חובת חשיפה, צנזורה וסגירת אולם הקריאה, ומבקשים ממני להשאיר את המצב על כנו. קרי, אתם מבקשים שאחזור בי מבקשתי ואאפשר למנהלי הארכיונים השונים להחזיק בחומר ארכיוני ממלכתי, לחשוף אותו ולהעמידו לעיון הציבור. גם אם אינכם מתכוונים לכך, המשמעות המעשית של בקשתכם היא שאאפשר לארכיונים לעבור על החוק במודע, וכן שאעבור על החוק בעצמי, אני, פקידת המדינה אשר מונתה ליישם את החוק.

אין לי, אלא להניח שמדובר בטעות שנובעת מאי-הבנה. אני מנחשת שבעוד שאני מבקשת מהארכיונים השונים להשיב לידי המדינה את החומר הארכיוני הממלכתי שהתגלגל לידיהם, אתם מפרשים זאת כאילו ביקשתי מהם להעביר לארכיון המדינה חומר ארכיוני פרטי, מפלגתי וכו', כמתואר בראשית מכתב זה.

אז הבה נעשה סדר בדברים: חומר ארכיוני ממלכתי, אותם מסמכי עבודה אשר כתבו פקידי מדינה ונבחרו ציבור במסגרת עבודתם, כתוצר של עבודתם ולשם ביצוע עבודתם הוא חומר אשר שייך למוסד שבשמו נכתב, וככזה עליו להימצא בו, ואם הוצא ממנו (למעט אם הוצא כדין, למשל: נשלח

לנמען פרטי) – לשוב אליו, וברבות הימים לעבור לשמירת-עולם בארכיון המדינה, שם ייחשף לעיון הציבור לפי תקנות חוק הארכיונים.

ארכיון המדינה

חומר אחר, אף שיתכן שנכתב בידי אותם אנשים ובאותה תקופה שבה שימשו כעובדי מדינה, כמכתבים אישיים, פוליטיים, מפלגתיים וכיו"ב, יכול להישאר בארכיונים הפרטיים והציבוריים ולהיפתח לעיון ללא כל מגבלת זמן **למעט מה שקובע חוק הגנת הפרטיות והפסיקות בגינו**, אך אין חוק זה וחומר זה מענייני או בסמכותי.

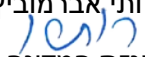
אני מודעת היטב לחולשתו של ארכיון המדינה וערה לכל התחלואים שיש להבריא, ובכללם חקיקת חוק ארכיונים חדש, שמתאים לתקופתנו ונמצא בהלימה לחוק חופש המידע; הבהרת חובת החשיפה וקביעת התנהלות אחת ואחידה שלה; חשיפת מאות אלפי התיקים שעברה תקופת החיסיון שלהם; קבלת חומר ארכיוני דיגיטלי; קיצור משך ההמתנה לחומר ממלכתי; ויצירת תנאים הולמים למחקר בארכיון. התמודדתי לתפקיד גזנת המדינה כדי לתקן את הדרוש תיקון, ואת זאת כבר התחלתי לעשות על אף שנת עבודתי הראשונה המתגרת, שהתחילה ללא תקציב מדינה והמשיכה (ועודה) במשבר בריאות עולמי.

כדי להצליח בתפקיד אני זקוקה לשיתופי פעולה רחבים מכל המעגלים אשר צורכים מידע מהארכיון ומזינים אותו במידע. עליכם לדעת שישנם כיום מי שמערערים על חשיבות קיומו של ארכיון ממלכתי על רקע היכולת הכמעט אין-סופית לייצר מידע ולשמור מידע במערכות שאינן דורשות נפח. לכן, כדי שאוכל להביא את ארכיון המדינה למקום שבו חייב להימצא ארכיון ממלכתי: בראש הדיסציפלינה הארכיונית הארצית, כמוביל תהליכי עבודה, כמחדש וכמנחה, עלינו **כולנו** לחזק אותו. ותחת הבקשה לפזר את החומרים הממלכתיים עד כדי כך שסדרות הומוגניות של תיקים מסווגים של משרד מסוים יישכבו בכספת של ארכיון פרטי וייעלמו לעד מעין הציבור, בקשו יחד איתי את השבתם לידי ארכיון המדינה, כדי שניתן יהיה סוף סוף לחשוף אותם ולאפשר לציבור לחקור אותם.

מפעל הארכיונים הפרטיים חשוב מאין כמותו, ואני מעוניינת להזין גם אותם במידע עדכני ומועיל שיאפשר גם להם לעשות את הקפיצה המקצועית קדימה. בשום אופן אין בכוונתי לגרום להם מצוקה, ועל כן הצעתי שחומרים ששייבו לידי המדינה יושבו אליהם בהמשך חשופים וסרוקים, כך שיוכלו להציגם לציבור גם הם, רק שהפעם באופן חוקי, באישור ובסמכות.

לסיכום, אודה פעם נוספת על פנייתכם אליי, ועל ההזדמנות שנתתם לי לחדד את הדברים ולהסבירם. אשמח שניפגש ככל שתחפצו בכך.

בריאות טובה וכל טוב,

רותי אברמוביץ

גזנת המדינה

העתק: כל חותמי המכתב